

Raport z polskiej strefy 2003: Ocena sytuacji gospodarczej

Ministerstwo Spraw Zagranicznych
Raport — Irak
Strefa Środkowo-Południowa
Babilon — Warszawa, Lipiec 2003 r.
Oprac. R. Chałaczkiwicz

4.1. Informacje ogólne

W latach 80-tych w świecie arabskim Irak należał do najbardziej gospodarczo rozwiniętych państw. Posiadał relatywnie silną klasę średnią, dochód narodowy brutto per capita na poziomie Wenezueli i Korei Płd., jeden z najlepszych w świecie arabskim systemów oświatowych, nieźle już wykształcone społeczeństwo oraz powszechny system opieki zdrowotnej. Relatywnie wysoki był udział kobiet w życiu gospodarczym i społecznym kraju. Gospodarka posiadała charakter nakazowo-rozdzielczy o silnie scentralizowanym charakterze podejmowania decyzji. System kontroli państwa nad gospodarką posiada długą historię, sięgającą okresu Imperium Ottomańskiego. S. Husajn dopełnił go szeroko zakrojoną nacjonalizacją, systemem sztywnych cen i stabilizacją konsumpcji. Poczynając od 1968 r. rozpoczęty został forsowny program industrializacji kraju. Gospodarka była w bardzo wysokim stopniu uzależniona od dochodów z ropy naftowej. W latach 80-tych zaczęto wprowadzać pewne reformy, w tym ograniczone elementy gospodarki rynkowej. Zniesiono kontrolę cen. Sprywatyzowano niektóre dziedziny, do innych dopuszczono kapitał prywatny i zagraniczny. Nie trwało to jednak długo i w trakcie wojny z Iranem część reform cofnięto. Przywrócono też regulowane przez państwo podstawowe ceny.

Wojna 1991 r. przyniosła poważne zniszczenia m.in. w przemyśle wydobywania ropy naftowej i petrochemicznym, w transporcie, energetyce i infrastrukturze. Nastąpił głęboki spadek produkcji przemysłowej i rolniej. Znacznym zniszczeniom uległ system transportu oraz infrastruktura. Radykalnie spadł poziom życia obywateli podobnie jak poziom edukacji i usług medycznych. Alarmująco wzrosła śmiertelność dzieci, w tym niemowląt. Legalny eksport ropy naftowej do 1996 r. uległ przerwaniu. W konsekwencji wg szacunków dochód narodowy brutto per capita spadł z 4 tys. USD do 343 USD w 1996 r.

Wznowienie eksportu ropy w ramach Memorandum of Understanding spowodowało pewien wzrost dochodu na osobę do poziomu 1900 USD w 2000 r. W latach 1996 -2003 (do zniesienia sankcji) jedynym produktem eksportowym pozostawała ropa naftowa. W okresie działań wojennych 2003 r. podstawowe elementy infrastruktury nie były szczególnym celem uderzeń i bombardowań. Zniszczenia w dziedzinie energetyki, gospodarki wodnej i telekomunikacji nie były zbyt znaczne. Tym niemniej straty w tych dziedzinach, jakie by one nie były, w połączeniu z grabieżami i dewastacją wielu obiektów i urzędzeń, które miały miejsce już po wojnie, wywołały spotęgowany efekt, pogarszając i tak już wieloletnią trudną sytuację.

Iracki dinar przez lata uważany był za silną, i stabilną walutę — 1 dinar równał się ok. 3 USD. W okresie wojny iracko — irańskiej kurs dinara zaczął jednak szybko spadać, osiągając w 1990 r. relacje 1 USD za 8 din. Wojna 1991 r. oraz okres sankcji ONZ uruchomiły proces hiperinflacji. W latach 1990-91 wyniosła ona ok. 2000%, po czym w związku z uruchomieniem programu ONZ „ropa za żywność” inflacja zaczęła stopniowo spadać, osiągając ostatnio poziom ok. 60%. Jedną z konsekwencji hiperinflacji była szybka deprecjacja dinara. W 1995 r. jego nieoficjalny kurs osiągnął poziom 2660 din. za 1 USD, po czym w wyniku aktywnej polityki Banku Centralnego ustabilizował się na poziomie 2000 din. za 1 USD. Obecnie, w związku z praktyczną dolaryzacją ekonomiki, m.in. związaną z wypłatą uposażeń w USD, kurs wymiany za 1 USD oscyluje na poziomie 1500 din.

Przed iracką gospodarką stoi konieczność głębokiej rekonstrukcji systemowej i odbudowy. Kapitałem Irakijczyków, poza zasobami ropy naftowej, pozostaje ich wiedza, doświadczenie i wielkie aspiracje do powrotu na pozycje z przeszłości.

4.2. Inwestycje

Na terenie strefy nie ma większych złóż ropy naftowej. W jej części środkowo-południowej oraz w rejonie przygranicznym z Iranem znajduje się szereg małych złóż o niewielkim znaczeniu wydobywczym. Z Basry, poprzez rejon Samary, do syryjskiego portu Banias biegnie rurociąg naftowy strategicznego znaczenia, natomiast równoległe do niego, wzdłuż granicy z Arabią

Saudyjską, leży gazociąg doprowadzający gaz do Jordanii. W okolicach Samawy i Mardżanu znajdują się przy rurociągu dwie stacje pomp. W strefie znajduje się kilka obiektów istotnych dla gospodarki kraju oraz z punktu widzenia rozładowywania problemu bezrobocia. Należy do nich największa na Bliskim Wschodzie cementownia znajdująca się w Karbali, posiadające podobną skalę zakłady włókiennicze w Kut oraz centrum dystrybucji paliw w Diwaniji. Cementownia i zakłady włókiennicze nie pracują z uwagi na ich energochłonność i deficyt energii elektrycznej.

4.3. System dystrybucji żywności, ocena sprawności

Podobnie jak w całym Iraku, od 1997 r. ludność strefy objęta jest kartkowym systemem dystrybucji żywności w ramach zaakceptowanego przez Radę Bezpieczeństwa „Memorandum of Understanding”. Opiera się na 46 tys. ośrodkach dystrybucyjnych. Do ostatnich działań wojennych system ten znajdował się pod kontrolą ONZ. Każdy obywatel otrzymywał, za symboliczną opłatą określone produkty żywnościowe oraz środki czystości. Racja żywnościowa była tak skalkulowana, iż obejmowała 2300 kalorii dziennie.

W Iraku, mimo trudności z zaopatrzeniem, nie było zjawiska chronicznego głodu. Występuje natomiast zjawisko niedożywienia, ponieważ najubożsi obywatele część żywności odsprzedają na wolnym rynku, z uwagi na brak gotówki. Obecnie sytuacja uległa dalszemu zaostrzeniu. System kartkowy przyzwyczaił społeczeństwo do bezpłatnego otrzymywania żywności i niemożliwe jest radykalne odejście od niego m. in. ze względów społecznych.

Wg Informacji prof. M. Belki w Tymczasowej Administracji Międzynarodowej rozważane są różnego rodzaju warianty „wyjścia” z kartkowego systemu racjonowania żywności. Miałyby on w obecnej formie istnieć do listopada 2003 r. po czym obywatele otrzymaliby np. określoną kwotę pieniędzy rekompensującą wartość towarów kartkowych.

4.4. Sytuacja ekonomiczna w polskiej strefie (wybrana problematyka)

Należy zacząć kapitalizować fakt, iż w Iraku oraz na terenie strefy górno-południowej polscy eksperci i specjaliści w latach 70-tych i 80-tych zrealizowali szereg projektów inwestycyjnych, pozostawiając po sobie dobrą pamięć. Najwięcej przedsięwzięć inwestycyjnych, sięgających ok. 10-ciu, polskie przedsiębiorstwa zrealizowały w Karbali. Elektrim-Volt budował podstacje i sieci energetyczne w miejscowych fabrykach włókienniczych, odgałęzienia linii energetycznych od głównej magistrali, Polimex-Cekop wznosił wapiennik i wytwórnię betonów komórkowych, Elektromontaż-Export S.A. podstację rozdzielczą napięcia 33 KV, a Mostostal-Export S.A. wytwórnię cegły krzemionkowej, fabrykę betonu komórkowego (pod klucz), 2 przepompownie, zbiornik wodny, stację uzdatniania wody. W Diwaniji zbudowaliśmy podstacje o parametrach 132/33/11 kV wraz z całym wyposażeniem, w tym kontrolnym i ochronnym oraz podstacje o parametrach 33/11 kV (Elektrim-Volt), w Samawa sieci energetyczne i podstacje w fabrykach włókienniczych (Elektrim-Volt) oraz zbiornik wodny (Mostostal-Export), w Hilla podstacje i sieci energetyczne, odgałęzienia od głównej magistrali (Elektrim-Volt), w Qadisiji zbudowaliśmy 150 km podwójnych linii transmisyjnych (Elektrim-Volt), a w Nadżafie fabrykę betonów komórkowych. Zbudowaliśmy ok. 200 km trasy szybkiego ruchu Bagdad — Nasirija (Dromex).

Nie było możliwości zlokalizowania w terenie (brak czasu i ze względów bezpieczeństwa) obiektów budowanych przez firmy polskie. Obiekty te powstały kilkanaście lat temu i wobec braku prawidłowej obsługi, wprowadzonych sankcji, stan ich jest na pewno bardzo zły tak jak wszystkich obiektów — taka jest opinia zarówno Amerykanów, jak i Irakijczyków a także nasza na podstawie wizytowanych obiektów (stacja uzdatniania wody, oczyszczalnia ścieków, szpital). Pozostawiona została lista wykonanych obiektów przez firmy polskie zarówno w CIMIC w Babilonie jak i w polskim dowództwie brygady w Karbali, celem zlokalizowania i przekazania kontaktów do kraju. Być może wtedy będzie możliwość przygotowania oferty i, w przypadku uruchomienia projektu przez CPA/GST, podpisania kontraktu.

Udało się zlokalizować potrzeby WBK (fabryka betonu komórkowego) w Karbali, wykonanej przez Polimex-Cekop w latach 80-tych. Obecnie obiekt jest własnością prywatną. Wykaz potrzeb (o ile są jeszcze produkowane te części) oraz bliższe dane zostaną przekazane do P-C.

Karbala ma w okolicy 8 znaczących zakładów m.in. cementownię, wapiennik, 2 fabryki betonu komórkowego, fabrykę cegły silikatowej. Każdy z tych zakładów ucierpiał z powodu braku: prądu, ochrony zakładów, pieniędzy na wypłaty, napraw i konserwacji. Najważniejszym obiektem jest cementownia — największa na Bliskim Wschodzie. Cement był drugim po ropie towarem eksportowym. Ostatnim dniem produkcji był 17 marzec 2003 r. Przed wojną zakład funkcjonował jedynie częściowo. Wyposażenie cementowni jest z lat 70 i obecnie są kłopoty z częściami

zamiennymi. Z uwagi na brak prądu trudno określić zakres prac, konieczny do uruchomienia zakładu.

Zadania dla zakładów: cementownia — prąd i pieniądze na materiały do produkcji, części zamienne i na wypłatę na rozpoczęcie produkcji; pozostałe fabryki wymagają określenia potrzeb.

4.5. Struktura własnościowa rolnictwa

Dokonywane po 1958 r. przez władze republikańskie reformy rolne spowodowały głębokie zmiany w stosunkach własnościowych i socjalnych. Reformy rolne wprowadziły nie tylko ograniczenia wielkości gospodarstw, ale umożliwiły też powstawanie gospodarstw państwowych i spółdzielni rolnych.

4.6. Produkcja rolna, struktura upraw

Uprawy koncentrują się na obszarze międzyrzecza, pomiędzy Eufratem i Tygrysem z uwagi na największą obfitość wody oraz irygację. Uprawy koncentrują się wzdłuż dolin rzecznych. Uprawiane są pszenica, jęczmień, warzywa, owoce cytrusowe, daktyle, figi, granaty, morele, brzoskwinie, oliwki, słoneczniki, orzeszki arachidowe. W rejonach większych miast uprawiane są rośliny dyniowate i warzywa, w tym kabaczki, pomidory i cebula.

Hodowane są krowy, konie, owce, kozy, osły i drób. Na obszarach pustynnych i półpustynnych plemiona koczownicze hodują owce, kozy i wielbłądy. Jęczmień uprawiany jest w rejonie Hilli i Diwaniji, bawełna — Wasit i powyżej Nassiriji, daktyle — Karbali i Hilli, ryż — Kut, pomiędzy Samawą i Diwaniją oraz w delcie Tygrysa. Najwięcej warzyw uprawianych jest w rejonie Nadżafu, Nasiriji i Kut a pszenicy w rejonie Kut.

Tradycyjnie poziom produkcji rolnej daleko odbiegał od potrzeb. W konsekwencji w latach 70-tych i 80-tych większość produktów rolnych pochodziła z importu. Paradoksalnie udział rolnictwa w tworzeniu dochodu narodowego na pocz. lat 90-tych wzrósł do 35%. Spowodowane to jednak było nie wzrostem produkcji, lecz zablokowaniem eksportu ropy naftowej. Uruchomienie przez ONZ w końcu 1996 r. programu „Ropa za żywność” spowodowało, iż import żywności ponownie decydował o stopniu zaspokojenia konsumpcji. Tak czy inaczej problemy z importem powodowały, iż w okresie sankcji niektóre dziedziny produkcji rolnej odnotowały pewien rozwój i to mimo dotkliwego braku energii elektrycznej, nawozów sztucznych, czy też leków weterynaryjnych. Odnosi się to w pierwszym rzędzie do wzrostu produkcji owoców i warzyw, ziarnistych (np. ryżu) i drobiu. Obok reglamentowanego rynku żywności, wynikającego z systemu kartkowego, zaczął stopniowo rozwijać się wolny rynek, na którym ceny nie były regulowane. Był on jednak dostępny dla niewielu Irakijczyków, natomiast większość z nich musiała ograniczać się wyłącznie do systemu kartkowego.

Obszary rolne w swej zdecydowanej większości wymagają nawadniania. W okresie wojny 1991 r. system irygacyjny uległ jednak poważnym zniszczeniom. Konsekwencją tego stanu rzeczy stał się z kolei wzrost zasolenia gleby (tradycyjnie zasolenie gruntów stanowi poważny problem). Po zniesieniu 22 maja 2003 r. przez RB ONZ sankcji, jednym z najpilniejszych zadań staje się naprawa systemu irygacyjnego i wznowienie walki z zasoleniem gleb.

4.7. Sytuacja humanitarna

Aktualnie nie można mówić o katastrofie humanitarnej. Tym niemniej sytuacja w tej dziedzinie pozostaje bardzo poważna z uwagi na skumulowany efekt działań wojennych i skutków bombardowań, braku jakiegokolwiek władzy, plądrowanie wszelkiego rodzaju obiektów oraz brak poczucia bezpieczeństwa. Powoduje to konieczność uruchomienia systemu pilnej pomocy humanitarnej, aby nie dopuścić do dalszego pogorszenia sytuacji. System opieki zdrowotnej jest w stanie dezorganizacji. Zaopatrzenie w wodę i prąd elektryczny jest niewystarczające. Większość ludności pozostaje poza jakąkolwiek działalnością zarobkową. Istnieje bardzo poważne zagrożenie wybuchem epidemii.

(Publikacja: 23-04-2004 Ostatnia zmiana: 30-01-2011)

Oryginał. (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,3378>)

Contents Copyright © 2000-2011 Mariusz Agnosiewicz
Programming Copyright © 2001-2011 Michał Przech

Autorem portalu Racjonalista.pl jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.
Właścicielami portalu są Mariusz Agnosiewicz oraz Autor.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie strony tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz inne programy komputerowe, zostały wytworzone i są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki zawiera.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do redakcja@racjonalista.pl